

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА

**ПРЕДЛОГ
ЗА ДОНЕСУВАЊЕ ПО ИТНА ПОСТАПКА НА ЗАКОН ЗА
УНАПРЕДУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА ПРИПАДНИЦИТЕ НА
ЗАЕДНИЦИТЕ КОИ СЕ ПОМАЛКУ ОД 20% ОД НАСЕЛЕНИЕТО ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
СО
ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН**

Скопје, јули 2008 година

I. УСТАВЕН ОСНОВ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Уставниот основ за донесување на законот е содржан во одредбите на членот 68 став 1 алинеја втора од Уставот на Република Македонија согласно која Собранието на Република Македонија донесува закони.

II. ПРИЧИНИ ПОРАДИ КОИ ТРЕБА ДА СЕ ДОНЕСЕ ЗАКОНОТ

Со прогласувањето на Амандманите на Уставот на Република Македонија од IV до VIII се создадоа уставно-правни услови и се унапредија правата на припадниците на заедниците во Република Македонија.

Особено е значаен Амандманот IV со кој се замени Преамбулата на Уставот на Република Македонија, што во суштина значи дека Република Македонија на сите граѓани под исти услови, без никаква дискриминација по било која основа им ги гарантира човековите права и граѓанските слободи.

Содржината на Амандманот IV на Уставот на Република Македонија понатаму се разработува во амандманите од V до XVIII. Секој амандман поодделно уредува определено право и преставува основа за имплементација на тоа право во законите кои потоа беа донесени.

Во дел од амандманите кои се однесуваат на правата на припадниците на заедниците е употребен процентуален цензус од најмалку 20% од граѓаните. Меѓутоа, во некои амандмани утврдените права не се условени со наведениот процент што подразбира дека им припаѓаат на сите граѓани припадници на определена заедница. Почитувајќи ги овие уставни решенија во законите од поодделните области е имплементирана соодветната одредба.

Заради следење на процесот на остварување на правата на припадниците на заедниците кои не го исполнуваат условот од над 20% од граѓаните односно припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од граѓаните во Република Македонија, се оцени дека е потребно да се донесе посебен закон со кој ќе се овозможи да се следи примената на поодделните закони во кои се утврдени правата на припадниците на заедниците кои се под 20% во Република Македонија.

Освен следењето на процесот на остварувањето на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од граѓаните, налага понатамошно развивање и унапредување на нивните права во сите области и тоа во општествено-политичката и економската сфера.

За да се постигнат и остварат успешно овие две активности, Владата на Република Македонија оцени дека е потребно да се формира посебен орган на државната управа кој ќе функционира во мрежата на веќе постојните органи на државната управа како Агенција.

Со предложениот закон се предлага да се уредат повеќе прашања од значење за остварување на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% како и формирањето и надлежноста на Агенцијата за остварување на правата на заедниците.

III. ОСНОВНИ НАЧЕЛА ВРЗ КОИ СЕ ЗАСНОВА ЗАКОНОТ

Законот чие донесување се предлага е заснован на следните начела:

- законитост во постапката на остварувањето на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија;
- транспарентност во остварувањето на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија и
- еднаквост во остварувањето на правата за сите граѓани припадници на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија.

IV СОДРЖИНА НА ЗАКОНОТ

Содржината на законот е дадена во вид на Предлог на закон.

V.ПРЕДЛОГ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ПО ИТНА ПОСТАПКА

Предлогот на Законот за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија со предлог на закон, се предлага да се донесе согласно член 175 од Деловникот на Собранието на Република Македонија. Досегашното искуство покажа дека за следење на имплементацијата на законите потребно е да има задолжен орган кој ќе ја следи работата и спроведувањето на законот. Поради тоа се констатира дека и за утврдените права на припадниците на заедниците со пооделните закони потребно е да се формира посебно орган, кој ќе ја следи имплементацијата но и ќе се грижи за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% во Република Македонија.

ПРЕДЛОГ
НА ЗАКОН ЗА УНАПРЕДУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА
ПРИПАДНИЦИТЕ НА ЗАЕДНИЦИТЕ КОИ СЕ ПОМАЛКУ ОД 20% ОД
НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Г.ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

(1) Со овој закон се уредува постапката за следење на остварувањето и унапредувањето, заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија и надзор над спроведувањето на одредбите на законите со кои се утврдени тие права.

(2) Припадници на заедниците во смисла на став (1) од овој член се граѓани кои припаѓаат на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија, согласно последниот попис на населението спроведен на територијата на Република Македонија (во натамошниот текст: припадници на заедниците).

Член 2

За спроведување на овој закон и за вршењето надзор над спроведувањето на законите со кои се уредуваат правата на припадниците на заедниците се оснива Агенција за остварување на правата на заедниците.

Член 3

Остварувањето и унапредувањето на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија, согласно овој закон се однесува на правата во областа на вработувањето согласно принципот на соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, употребата на јазикот, образованието (основно, средно и високо), културата и други области во кои со закон се уредени правата на припадниците на заедниците.

Член 4

За припадниците на заедниците од член 1 став (2) од овој закон при вработувањето во органите на државната власт и другите јавни институции на сите нивоа се применува принципот на соодветна и правична застапеност во согласност со закон.

Член 5

Припадниците на заедници од член 1 став (2) од овој закон имаат право на образование во сите степени на својот јазик во согласност со закон.

Член 6

Припадниците на заедниците од член 1 став (2) од овој закон имаат право на информирање на свој јазик преку електронските и печатените медиуми во согласност со закон.

Член 7

Припадниците на заедниците од член 1 став (2) од овој закон можат да основаат здруженија на граѓани и фондации заради остварување на нивните културни, образовни, уметнички и научни цели во согласност со закон.

Член 8

Припадниците на заедниците од член 1 став (2) од овој закон имаат право на употреба на свои симболи во согласност со закон.

II. АГЕНЦИЈА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ЗАЕДНИЦИТЕ

Член 9

Агенцијата за остварување на правата на заедниците е самостоен орган на државната управа со својство на правно лице со седиште во Скопје (во натамошниот текст: Агенцијата).

Член 10

Агенцијата својата надлежност ја спроведува врз основа на начелата на законитост, транспарентност, еднаквост, одговорност и правичност.

Член 11

(1) Со Агенцијата раководи директор кој го именува и разрешува Владата на Република Македонија (во натамошниот текст : Владата) за време од 4 години со право на повторно именување.

(2) Директорот на Агенцијата има заменик кој го именува и разрешува Владата за време од 4 години.

(3) За директор, односно заменик - директор може да биде именувано лице кое ги исполнува следните услови:

- да е државјанин на Република Македонија;
- да има познавање од областа на човековите права и работно искуство 3 години ;
- да има високо образование; и
- да не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност;

- (4) На директорот или на заменик- директорот функцијата му престанува:
- по негово барање;
 - ако е осуден со правосилна судска пресуда за кривично дело на безусловна казна затвор од најмалку шест месеци;
 - со исполнување на услови за стекнување на право на старосна пензија;
 - со утврдување на трајно губење на способноста на вршење на функцијата; и
 - со избор или именување на друга јавна функција; и
 - поради смрт.
- (5) Директорот, односно заменик-директорот се разрешува поради нестручно, несовесно и незаконито вршење на функцијата и на надлежностите кои му се доверени со закон .
- (6) Владата донесува решението со кое се утврдува престанокот на функцијата од ставовите 4 и 5 на овој член .

Член 12

(1) Директорот ја претставува Агенцијата, раководи со нејзината работа , ги врши работите определени со овој закон и донесува годишна програма за работа на Агенцијата.

(2) Директорот поднесува извештај за работата на Агенцијата до Владата најмалку еднаш годишно до 31 март во тековната година за претходната година.

Член 13

Агенцијата се грижи за;

- усогласување на работата на органите на државната управа за прашањата што се однесуваат за спроведување на Рамковниот договор, а кои се во функција за остварување на унапредувањето и заштитата на правата на припадниците на заедниците од член 1 став (2) од овој закон ;

- поддршка на Владата во реализацијата на стратешките приоритети поврзани со обврските што произлегуваат од Уставот на Република Македонија и законите, а особено за обезбедување на правичната и соодветната застапеност на граѓаните припадници на заедниците во органите на државната управа;

- подготвување на методологија за донесување на акциони планови на Владата во областа за спроведувањето на Програмата за работа на Агенцијата (во натамошниот текст Програмата);

- изготвување на план за подготовка на програми и проекти на други субјекти , и врши координација на нивното спроведување ;

- координација на активностите со органите на државната управа и со донаторите;

- обезбедување на кохерентен пристап за зголемување на ефикасноста на процесот на спроведување на Програмата;

- обезбедување и реализација на финансиски средства потребни за успешно одвивање на процесот на реализација на обврските што произлегуваат од Програмата во рамките на Буџетот на Република Македонија и од донатори;

- одржување на комуникација со јавноста и другите целни групи преку медиумите и за ажурирање на веб-страницата на Агенцијата;
- изготвување извештаи за информирање на Владата за нивото на спроведувањето на Програмата;
- потребите на Владата да подготвува стручно-аналитички материјали од своја надлежност;
- стручно мислење по материјалите кои се во функција на спроведување и унапредување на правата на припадниците на заедниците; и
- други работи поврзани со спроведувањето на целите утврдени од Владата.

Член 14

Агенцијата врши надзор за спроведувањето на одредбите на овој закон, преку следење на спроведувањето на уставните и законските одредби поврзани со правата на припадниците на заедниците.

Член 15

(1) Агенцијата својата работа ја усогласува со работата на Секретаријатот за спроведување на Рамковниот договор, Управата за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците (орган во состав на Министерството за образование и наука) и Управата за афирмирање и унапредување на културата на припадниците на заедниците во Република Македонија (орган во состав на Министерството за култура);

(2) Агенцијата го следи извршувањето и спроведувањето на активностите поврзани со положбата, правата, обврските и развојните можности на припадниците на заедниците утврдени со овој и друг закон.

Член 16

(1) Агенцијата за реализација на надлежностите утврдени во овој закон соработува со надлежните органи и тела во врска со прашањата што се однесуваат на остварувањето, унапредувањето и заштитата на правата на припадниците на заедниците.

(2) Агенцијата соработува со невладини и други организации кои се занимаваат со правата на припадниците на заедниците, како и со општините и со свои мислења и предлози учествува во решавањето на прашањата поврзани со остварувањето на правата на припадниците на заедниците.

(3) За потребите на Владата, Агенцијата изготвува анализи, иницијативи и предлози за остварување на правата на припадниците на заедниците.

(4) Агенцијата учествува на меѓународни конференции, советувања, семинари од областа на правата на националните малцинства и другите човекови права и врши едукација за реализација на прашањата за правата на припадниците на заедниците во согласност со Уставот на Република Македонија и законите.

Член 17

(1) Во рамките на Агенцијата има посебен фонд на финансиски средства (во натамошниот текст: фондот) за остварување на посебни програми за спроведување и унапредување на правата на припадниците на заедниците.

(2) Фондот користи и располага со средства од Буџетот на Република Македонија, донации и други извори на финасирање наменети за остварување на програмите на Агенцијата и програмите за остварување на унапредувањето и заштитата на правата на припадниците на заедниците.

Член 18

Средствата од фондот можат да ги користат и здруженијата на граѓани и фондациите формирани во согласност со закон ако со целите и задачите во статутот на здружението на граѓани или фондацијата има определена надлежност за вршење на работи поврзани со остварување на унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците.

Член 19

(1) За користење на средствата од член 18 на овој закон потребно е да се достават до Агенцијата следните документи:

- актот за основање и статутот на здружението на граѓани или фондацијата;
- програма за реализација на унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците од областа на образованието, науката, културата, информативната дејност, вработувањето и меѓународната соработка; и
- акционен план за реализација на активностите предвидени со програмата(проектот).

(2) Документите од став (1) на овој член се доставуваат по предходно објавен оглас од страна на Агенцијата , во првото тромесечие од годината.

Член 20

(1) За доделување на финансиските средства од член 18 од овој закон, директорот на Агенцијата формира Комисија составена од 3 члена , од кои два члена се од Агенцијата и еден член се определува од органот на државната управа согласно неговата законски утврдена надлежност во зависност за која област е поднесена програмата .

(2) Членовите на Комисијата имаат мандат од 2 години.

(3) Претседателот на Комисијата се избира од редот на членовите со мандат од една година.

Член 21

(1) Одлуката за одобрување на финансиски средства од фондот се донесува поединечно за секоја програма .

(2) По завршувањето на рокот определен за спроведување на програмата (проектот) корисникот на средствата е должен до Агенцијата да поднесе годишен извештај за реализација на активностите и потрошените средства.

Член 22

(1) На предлог на Комисијата директорот ја донесува одлуката од член 21 став (1) на овој закон најдоцна до 30 април за тековната година.

(2) Против одлуката од став 1 на овој член може да се поведе управен спор во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката.

III ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 23

(1) Агенцијата започнува со работа со именување на директорот.

(2) Директорот и заменикот - директор на Агенцијата се именуваат во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(3) Директорот на Агенцијата во рок од 30 дена од денот на неговото именување ќе ги донесе актите за внатрешната организација и систематизација на Агенцијата.

Член 24

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

О Б Р А З Л О Ж Е Н И Е

I. ОЦЕНА НА СОСТОЈБАТА ВО ОБЛАСТА ШТО ТРЕБА ДА СЕ УРЕДИ СО ЗАКОН

Со прогласувањето на амандманите од IV до XVIII на Уставот на Република Македонија во Преамбулата и во определени членови се извршија промени со кои се утврдија права за припадниците на заедниците во Република Македонија. Со овие нови решенија на Уставот на Република Македонија се започна и законодавната активност за вградување на уставните решенија во пооделните закони кои се однесуваат на образованието, културата, употребата на јазикот, употребата на симболите и др.

Во уставните амандмани во однос на употребата на јазикот е определен цензус од над 20% што за други прашања не е потребен овој цензус така што за определени права во законите се бара условот од над 20%. Со оглед дека е широка лепезата на закони кои досега се донесени согласно амандманите, а што се однесуваат на правата на припадниците на заедниците се наметна потребата од донесување на посебен закон кој ќе има за цел да го следи спроведувањето на законите што се однесуваат на правата на припадниците на заедниците кои се под процентот од 20% како и формирање на орган кој ќе биде надлежен за спроведување на овој закон.

II. ЦЕЛТА ШТО ТРЕБА ДА СЕ ПОСТИГНЕ СО УРЕДУВАЊЕТО НА ОДНОСИТЕ НА ПРЕДЛОЖЕНИОТ НАЧИН

Определбата на Република Македонија за почитување и спроведување на амандманите на Уставот на Република Македонија со кои се зацврсти мулти-етничкиот и мулти-културниот карактер и уставно се загарантираа бројни права на припадниците на заедниците без оглед на нивната процентуална застапеност во однос на вкупното население во Република Македонија, како и определбата за почитување и имплементирање на меѓународните документи за човековите права на малцинските заедници се основите на кои се заснова овој закон.

Неговото донесување е уште една потврда за заложбата на Република Македонија за создавање на поволни услови за остварување на правата на припадниците на помалите заедници во сите сегменти на живеењето. Со негување и унапредување на нивните културни, образовни и други права, Република Македонија се вбројува во семејството на земјите кои се стремат во својата средина да градат здрави демократски односи кои ќе ја водат државата во иднината и во големото европско семејство.

III. СОДРЖИНА НА ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ

Во предлогот на Законот за унапредување и заштита на правата на припадниците на заедниците кои се помалку од 20% од населението во Република Македонија се уредуваат прашањата кои по својот карактер се од областа на

човековите права, а особено од областа која се однесува на правата на помалите етнички заедници.

Република Македонија започна значајна и обемна работа по потпишувањето на Рамковниот договор во 2001 година односно по прогласувањето на амандманите од IV до XVIII на 16 ноември 2001 година.

Во изминатиот период во голем дел области и дејности беа донесени законите во кои се преточија уставните принципи кои се однесуваат на загарантираните права на припадниците на заедниците. Дел од нив во меѓувреме се менуваат, дополнуваат, а за дел од овие прашања се донесуваат нови закони.

Поаѓајќи од фактот дека станува збор за поголем број закони се постави прашањето кој го следи нивното спроведување во пракса, како тие се остваруваат, дали е доволна само заштитата што во нашиот правен систем може да ја пружи народниот правобранител, Уставниот суд или некоја друга државна институција.

Во однос на ова прашање преовлада ставот дека не е доволно само да се донесат законите туку е потребно да се следи и анализира нивната примена во секојдневниот живот на граѓаните државјани на Република Македонија, а кои припаѓаат на определена етничка заедница.

Исто така се оцени дека е потребно покрај следењето на примената на законите да се организира систем кој ќе овозможи и унапредување на правата на припадниците на заедниците, но во овој случај на припадниците на заедниците кои се процентуално под 20% од вкупното население во Република Македонија. Припадниците на овие заедници на територијата на Република Македонија се така распоредени според местото на своето живеење и се концентрирани во определени делови што преставува можеби определување на начин и постапка, како и определување на посебен орган кој ќе ја има во својата надлежност токму грижата за правата на припадниците на овие мнозински заедници.

Во предлогот на Законот не се утврдени нови права кои би им припаѓале на овие граѓани како припадници на мнозинските заедници туку се прави еден општ регистар на веќе постојните права утврдени во поделните закони согласно областите за кои се однесуваат. Со овој закон се формира и посебна Агенција како самостоен орган на државната управа во чија надлежност се ставени активности насочени кон грижата за тоа како се остваруваат правата на граѓаните припадници на мнозинските заедници. Покрај тоа, Агенцијата ќе биде надлежна и да ги координира сите активности што се во корелација со правата на овие граѓани, а оваа своја надлежност ќе ја остварува со подготвување на програми, а ќе ги помага и програмите што самостојно ќе ги изготвуваат здруженијата на граѓани кои во своите статuti ќе се определат и за активности во делот на правата на мнозинските заедници.

Со предложените решенија се оди и чекор понатаму со тоа што во рамките на Агенцијата ќе се формира фонд кој ќе прибира и ќе распоредува наменски посебни буџетски средства од Буџетот на Република Македонија, а е дадена можност и за прибирање на средства од донации.

Во Предлог-законот е утврдена постапка кој и како ќе може да ги користи средствата од фондот, но истовремено ќе се бара и финансиска отчетност каде, за што и колку се потрошени од средствата што ќе се добијат од фондот за реализација на определена програма.

Законот не е обемен и во својата содржина има вкупно 24 члена, систематизирани во три глави.

IV. ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

За Законот што се предлага ќе бидат потребни дополнителни финансиски средства од Буџетот на Република Македонија, затоа што се предлага формирање на нов орган на државната управа, Агенција за остварување на правата на припадници на заедниците.